

کتابشناسی کتاب و کتابخانه در زبان فارسی

تدوین علی بیانفر

« کتابشناسی کتاب و کتابخانه در زبان فارسی » عنوان رساله تحصیلی فوق لیسانس کتابداری اینجانب است که به راهنمایی آقای ایرج افشار با مراجعه به مؤسسات و کتابخانه های زیر تهیه شده است :

- ۱- اداره مجله سخن
- ۲- اداره مجله صنعت چاپ
- ۳- اداره مجله یغما
- ۴- انجمن کتاب
- ۵- خانه کتاب
- ۶- کتابخانه اداره کل نگارش وزارت آموزش و پرورش
- ۷- کتابخانه باشگاه معلمان کشور
- ۸- کتابخانه بانک مرکزی
- ۹- کتابخانه دانشسرای عالی
- ۱۰- کتابخانه دانشکده ادبیات
- ۱۱- کتابخانه دانشکده حقوق
- ۱۲- کتابخانه دانشکده علوم تربیتی
- ۱۳- کتابخانه سازمان برنامه
- ۱۴- کتابخانه فرمانفرمایان (دانشکده ادبیات)
- ۱۵- کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
- ۱۶- کتابخانه مجلس

۱۷ - کتابخانه مؤسسه فرانکلین

۱۸ - کتابخانه نیل

۱۹ - کتابخانه ملی

در ضمن تحقیقات به مشکلاتی برخورد گردید که ذیلاً برای آگاهی علاقمندان و اصلاح وضع کتابخانه‌ها به قسمتی از آنها اشاره میگردد :

- ۱ - اکثر کتابخانه‌ها فهرست موضوعی ندارند تا بتوان کتبی را که راجع به موضوع معینی باشد پیدا کرد لذا امکان دارد که بسیاری از کتب موجود از قلم بیفتند.
- ۲ - مداخل برگه‌های مؤلف در بسیاری از موارد غلط بوده و باعث گمراهی میشود. ضمناً برگه‌های اضافی برای مؤلفین مشترک تهیه نشده است.
- ۳ - در بعضی موارد برگه‌ها بر حسب الفبا تنظیم نشده و حتی کتب و مجله‌های جلد شده‌ای در مخزن یافت میشود که برگه آنها موجود نیست.
- ۴ - جلد مجلات و همچنین فهرست مندرجات بسیاری از مجلات در هنگام جلد کردن کنده شده و ناچار باید صفحه به صفحه مطالب را بازدید نمود تا چیزی حذف نشود در ضمن مشاهده شد که بعضی از صفحات مجلات کنده شده و یا با تیغ بریده شده است.

۵ - قفسه‌ها و مخزن کتابخانه بر روی اهل تحقیق و دانشجویان بسته است و توجه کتابخانه‌ها بیشتر صرف نگهداری و مواظبت از اسوال می‌شود تا استفاده صحیح و سریع از آنها. در این مورد شاید متصدیان مربوطه تا حدودی هم حق دارند که اینطور عمل کنند، زیرا هنوز هم که با پیشرفت سریع علم و دانش مرتباً انتشارات جدید جای نشریات قدیم را میگیرد، کتابخانه‌های ما دست بگریبان راه و رسم قدیم بوده و صاحب جمع اسوال موظف است حتی کتابهای چاپی کم‌مصرف و بی‌مصرف را نیز مانند نسخه‌های خطی نایاب محفوظ نگهدارد.

۶- چون در اغلب کتابخانه‌ها کتابها برحسب موضوع مرتب نشده‌اند بفرض آنکه شخصی بمخزن کتابخانه هم‌راه پیدا کند نمیتواند کتب مربوط به یک موضوع را در محل معینی پیدا کند.

۷- کتابخانه‌ها فرق بین فهرست نویس و مطالعه کننده عادی را تشخیص نمی‌دهند و اظهار می‌دارند که روزانه فقط ۲ یا ۳ کتاب یا مجله را میتوانند در اختیار بگذارند و این موضوع باعث رکود تحقیقات فهرست نویسی میشود.

۸- اکثر کتابخانه‌ها به اهمیت مجله پی نبرده‌اند و کتابخانه ملی هم دوره مجلات را بطور کامل ندارد. همچنین مجلات چند سال اخیر را نیز صحافی نموده و در دسترس استفاده کنندگان قرار نداده است.

با وجود تمام این مشکلات و با اینکه رساله مزبور فقط ۲ واحد از ۶-۳ واحد فوق لیسانس کتابداری را تشکیل می‌داد معذکک با صرف وقت زیاد چند نسخه از آن در خرداد ماه ۱۳۴۷ آماده گردیده، ولی چون چاپ آن بسال ۱۳۴۸ موکول شد لذا بعداً نیز مطالب دیگری بآن اضافه گردید. در نتیجه این فهرست شامل کتب و مقالاتی است که درباره کتاب و کتابخانه (اعم از نظم و نشر) از سال ۱۳۰۰ تا آخر اسفند ماه ۱۳۴۷ چاپ شده و تدوین کننده موفق برؤیت آنها گردیده است.

همکاری و راهنماییهای آقای حسین بنی‌آدم مورد تشکر است که با کمال علاقه اشکالاتی را که در ضمن فهرست نویسی عملاً پیش آمده است رفع نموده‌اند. گرچه تهیه این فهرست در علم کتابداری خدمتی ناچیز است ولی امید است که نخستین قدم در راه توسعه و تهیه فهرست‌های مربوط به رشته کتابداری در ایران باشد و در سالهای آینده نیز تکمیل گردد. زیرا بسیاری از مقالات ارزنده‌ای که در مجلات و روزنامه‌ها چاپ میشود وارد کتاب نمیشوند و در نتیجه بعلت نبودن فهرست راهنما، و دانشجویان و سایر علاقمندان از استفاده آنها محروم میمانند کما اینکه اینجانب اعتراف دارد که قبل از تهیه این فهرست از وجود چنین مطالبی در زبان فارسی اطلاعی نداشتم و حال موجب خوشوقتی است که با چاپ و توزیع آن دانشجویان

و علاقمندان رشته کتابداری خواهند توانست از مطالبی که در این رشته بفارسی تألیف یا ترجمه شده استفاده نمایند و در نتیجه در جریان فعالیتها، مسائل و مشکلات کتابداری در ایران و همچنین راه حل ها و پیشنهادهائی که استادان فن و اشخاص با تجربه ارائه نموده اند قرار گیرند، باشد که با پشت کار و فعالیت کتابداران تحصیل کرده و اشخاص با تجربه موجباتی فراهم شود که رشته کتابداری بتواند خط منشی کتابخانه های کشور را تغییر دهد و (نظیر کتابخانه هائی که هم اکنون در ایران بصورت علمی اداره می شود و روز بروز هم بر توسعه آنها افزوده میشود) کلیه کتابخانه ها را از حالت انبار خارج نموده و بمرکز تحقیق و مطالعه تبدیل نماید تا اطلاعات مورد نیاز کلیه افراد بویژه اهل تحقیق بسرعت تهیه و در اختیار آنان قرار گیرد و در نتیجه رشته کتابداری در ایران نیز به معنی و مفهوم امروزی خدمات شایسته ای انجام دهد.

هرگونه نقص و اشتباهی که مشاهده گردد دلیل آن خواهد بود که تدوین کننده در این فهرست که اولین کار وی میباشد تجربه کافی نداشته است.